



Sebiş, între old și new

A vorbi despre "old" și "new town" înseamnă, în primul rând, folosirea a două noțiuni de bază: astăzi și odinioară. Ceea ce pune în opoziție oameni și locuri din trecut, oameni și locuri din prezent. Cu credința că, inevitabil, perioada de tranziție s-a făcut simțită și pe aceste meleaguri, comparația nu face decât să scoată în evidență că "Sebișul, ca o dragoste pentru locuitori", este acum mai mult o noțiune decât o simțire.

Spunea cineva că sebișenii "sunt aici de mii de ani". Asta dacă se ține cont de faptul că de la o mare așezare neolitică ai cărei locuitori se ocupau cu vânatul, agricultura și olăritul, astăzi s-a ajuns la un important centru spre care gravitează toate localitățile din zonă – Prunișor, Cărand, Buteni, Chisindia, Sălăjeni, Donceni, Dezna, Ignești, Susani. De la un târg rural- oppidum, în 1552 - la un orașel cu aproximativ 7000 de locuitori, de la centrul raionului Sebiș - Gurahont la localitate cu statut de oraș, din 1998. Aceasta este evoluția Sebișului de la "old" la "new town". Din păcate, trecerea timpului nu a fost întotdeauna favorabilă, iar devenirea orașului nu a fost tocmai cea mai fericită de-a lungul anilor. Localnicii vorbesc cu regret despre ceea ce a fost comerțul și cultura în zonă, pe vremuri. Cei trecuți de 50 de ani au nostalgia vremurilor de odinioară când, spun ei, "lucrul era lucru și distracția era distracție".

Dezvoltarea meșteșugurilor după 1800, când Sebișul a primit "dreptul de târg" a crescut potențialul locului. Până acum câțiva ani, important centru de cojocărit, numit chiar "micul Dallas", cunoscut pentru bogăția locuitorilor. Acum, pentru că materia primă este extrem de scumpă, iar prețul obținut este considerat nesatisfăcător, activitatea nu mai este rentabilă. Așa că oamenii s-au orientat spre pielărit, încercând să păstreze, oarecum, tradiția locului.

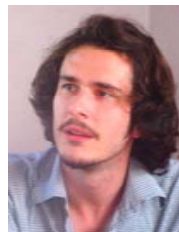
Începând cu deceniul VI al acestui secol, a luat amploare industria locală, crescând și numărul muncitorilor: tapițeri, strungari, constructori, marochineri, cizmari, croitori, împletitori de răchită. Unele meserii, astăzi, atât de rare, încât cu greu mai găsești câte un "exponat". Din păcate, cazerea gigantilor industriali la nivelul întregii țări și-a pus amprenta și asupra locului. Astfel, cele două unități industriale care aparțineau pe vremuri de Întreprinderea "Strungul" Arad și care asigurau locuri de muncă pentru o mare parte a locuitorilor, astăzi nu mai există. Doar un atelier de lăcătușerie și strungărie. Același lucru s-a întâmplat și cu fabrica de mobilă, care lucra mai ales pentru export, și a cărei activitate a fost mult redusă. Însă, în pas cu vremurile, micii întreprinzători au conștientizat rapid că într-un oraș care nu oferă prea multe posibilități, un punct de atracție poate fi locul unde se consumă ceva. Așa că localurile au împânzit orașul, oferind un altfel de "loc de muncă".

Chiar dacă arhitectura orașului a rămas aproximativ aceeași, obiceiurile s-au schimbat. Dacă distracția tinerilor consta pe vremuri în serile de dans la liceu, balurile și jocurile populare, acum regina încoronată este discoteca. Cine nu are această pasiune alege televizorul, despre care localnicii vorbeau acum câteva zeci de ani ca despre o raritate. La fel ca și despre automobil, în zonă existând în anii '60 doar câteva aparținând, evident, personalităților, primar, șef al Poliției. Într-un fel și astăzi importanța sa măsoară în cii putere, "băieții de băieți" folosindu-se de mașinile tari și de raliurile prin centrul orașului pentru a impresiona domnițele locului...

Despre Sebiș s-a vorbit odinioară ca despre un important centru cultural. Însă totul la timpul trecut, localnicii amintindu-și cu nostalgie viața culturală intensă care exista aici pe vremuri. Se organizau la școală activități culturale, concursuri, formațiile din zonă participau la festivaluri de dansuri și cântece populare (comuniste, dar oricum!). Casa de Cultură era un important centru cultural care acum se remarcă prin absență, la fel ca și teatrul de amatori, care se laudă cu un important premiu obținut la o competiție în 1982. La grădina de vară, acum, se organizează, eventual, serbări de sfârșit de an școlar... Pentru sebișeni un motiv de mândrie este înființarea aici a unei filiale a Universității de Vest "Vasile Goldiș" din Arad. Însă Clubul Studențesc, anunțat cu litere de-o șchioapă în centrul orașului, există doar cu numele. Un club există, însă nu în locul anunțat și fără să aibă vreă legătură cu mediul studențesc: biliard, tenis și poker, într-o atmosferă încinsă de fum de țigaretă autohtonă.

Chiar dacă, inevitabil, timpul și-a pus amprenta, localnicii, mai tineri sau mai bătrâni, au încercat, pe cât a fost posibil, să păstreze originalitatea locului. Prin vorbă și port, prin tradiții și obiceiuri. Modernizate și contemporaneizate, evident, dar păstrând ceva din pitorescul locului. Pentru că, old sau new town, pentru cei care popesesc sau doar trec pe aici, așa cum spun francezii, "partir c'est mourir un peu".

ADINA BORCAN
"Timpolis"



Music instead of language

Two completely different countries and two different languages, but one and the same Balkan heart that unites us. Two different people, but the same legends and myths. And finally, thanks to the same spirit that runs through our blood, we have the same music as well. This maybe the most important thing of all, because when the music of two different people is similar, and one nation can understand and truly feel the music of the opposite nation, then these nations can easily communicate without using any words. In such situations they can communicate through messages of music, which their hearts understand and recognize.

Just as in Serbia, the symbol of Romanian national music and folklore are "fanfaras" or "trubați" as we call them in Serbia. Almost every village in Romania has at least one band of "fanfaras" who represent the village on various festivals. The situation is completely the same in Serbia, where we also have such kind of festivals known as "Dragačevski sabor trubača u Guči" which exists for almost fifty years. This festival usually lasts for three days – almost exactly as the Romanian festival lasts. More over, this year one Serbian band was a special guest at the festival of "fanfaras" in Romania, which also proves the connection between two people through music.

Another interesting fact about Romanian "fanfaras" is that they do not play only folk music, but they also play classical music as well. The ex-major of Buteni stated that his village has a "fanfara" tradition older more than hundred years and that their repertoire is not only folk and gypsy music but Madrigal corals, sonnets of Beethoven and different melodies from famous operas like "Carmen", for example. He also mentioned that the "fanfara" band from Buteni recorded a CD for Radio Novi Sad, which is also another link that proves the connection between Romanian and Serbian people through music. This band from Buteni also had some concerts in Italy with an interesting project which involved a "fanfara" band made of 45 children. Village of Buteni also has special bands that represent the Orthodox and Baptist churches. However, on festivals of "fanfaras" all this bands forget about the differences between them, and music unites them to play together and represent the village of Buteni as one band.

The interview that the leader of most famous "fanfara" band "Stabu" from Barsa gave me, just confirmed my idea about similarity between Romanian and Serbian traditional music. The name of this man is Codrean Simion (his artistic name is Pintaru) and his band still plays at different festivals (they played in seven Romanian counties) and at weddings, but he stated that his band plays at funerals, as well. His band, being the most famous band in Barsa, managed to record a CD for Radio Timisoara. The most important thing that he said was that the aim of his life, which he dedicated to music, is to continue the Romanian musical tradition, and make it last through time. He is trying to leave this Romanian musical tradition as a gift from the past for the younger generations. What is also interesting is, that beside folk and gypsy music, his band also plays music for classical dances such as waltz, rumba and tango. Unfortunately, young generations are too occupied with "manele", as he claims, to dive deeper into the waves of music from old times. Although this man is 68 years old, he will not surrender to the influence of modern electronic music, and he will try to continue the tradition of "fanfares" as long as he lives.

The truth is that both people, Romanian and Serbian, respect their folklore music tradition (which is practically the same) as being the symbol of their culture. Both of this people are proud of their folklore bands which are also almost identical. That is why I believe that the Serbian and Romanian people do not need language to communicate. When the music that we played for the last hundred years is practically the same, it is obviously very easy for us to understand each other without using any words. We can communicate by using only melodies and rhythms that flow through our one and the same hot Balkan blood, which feeds our Balkan souls.

ŽARKO JOVAŠEVIĆ
Chamber Theatre of Music „Ogledalo” Novi Sad



Stretnutie

V nie tak dávnej minulosti udiala sa zaujímavá príhoda...cestujúci predaváč zavítal do malého mestčka cieľom rozpredať svoj tovar. Po čase strávenom v dedinke dojemny okolím, vyrozprávav svojim zemanom o podivnej dedinke, v ktorej jestvujú jedenást kostolov...Fakt je, že sa obyvateľstvo pohrávalo s klasickým urbanistickým plánom a ulice vystavali do kruhu, v strede ktorého stál chrám Boží, jeden jediný, ku ktorému viedli všetky cesti z ulíc dediny...

Príroda sa často pohráva s človekom. Podobná hra sa začala i rukou a umom človeka, no je to hra, ktorej je výherca zatiaľ neznámi, kto zvíťazi prírodu zostane navždy nezvestný...Zatiaľ mi beží otázka myšlienkami, ktorej odpoviem iba ak sa pozriem trochu hlbšie do seba. Je to pravde odpoveď, ktorú mi ponúklo malé rumunské mestčko Sebiš. Dejiny tohto mestčka vyrozpravali povest' o prvom sebišskom chráme. Údaje posvedčujú, že v prvej polovici XVI. storočia tuná stála malá kaplnka, ktorá zoskupovala veriacich z dediny a okolia. Kaplnka bola jediným miestom na ktorom veriaci spoločne vyjadrovali svoju lásku všemohúcemu. Zaujmem o dotyk s Bohom a predovšetkým s ľuďmi požadoval priester, ktorý by prijal a zoskupil všetkých veriacich. Vola ľudí a nevýhnutnosť božej prítomnosti v živote každého človeka postavila prvý chrám v Sebiši. Historické predpoklady, datujúce z neskoršieho obdobia tiež hovoria o malej drevenej kaplnke, ktorá bola postavená neďaleko železničnej trati. Ziaľ, veľkými záplavami kaplnku uniesla voda a tak koncom XVIII. storočia chrám bol prestahovaný k stredu mesta, kde dnes leží mestský park. Dnes je tu omnoho viac chrámov, počet obyvateľstva sa zväčšil a tiež i možnosť a právo slobodného vyjadrovania svojich citov a životných nevýhnutností.

Zápasit' s niečim a pritom si nebyť vedomy s čím, zápasit' s ideou náboženstva a pritom nepoznať samého seba je chyba, ktorú človečenstvo neustale opakuje. Krok do vnútra seba mi pomohla idea vedomia vlastného Boha, ale zároveň i tolerovanie iného. Takáto idea sa udržava i v tomto meste, je tu jedenást rozličných cirkví, ktoré pestuju svoju vieru a tradiciu a pritom perfektne funguju s iným, rozličným od seba. Ano, jedenást rozličných chrámov a vierovyznaní v meste obyvujucom približne ôsem tisíc obyvateľov. Musím si uznať vlastnú chybu nepoznania možnosti jestvovania toľkých náboženstiev na takom malom priestore. Pravdaže, pomysliť si –takéto niečo môže zruinovat' celé človečenstvo, tu je skrýta moc nenávisti, je to prameň všetkých nedorozumení a vojen... Možno jestvuje kúsok pravdy v takejto myšlienke, ale je to chyba, ktorú si nesmieš pripustiť. Jestvovanie pravoslávnych, baptistických, adventistických, katolíckych vierovyznaní, toľko rozličností, je to možné? Pravdaže, možnosť tolerovania iného je možnosť nedonútena, je to i láska ktorú človek nevedome nosí v hĺbke seba.

Napriek tomu, že sa rano začne s modlitbou pravoslávneho, baptistického alebo katolíckeho kňaza, deň pokračuje s vyzrozením pre každého. Pokus minulosti o ničenie vlastnej viery sa však môže pociťit', ale iba v každodennom stretavaní sa s obkulesujúcov realitou. Tuná sa nepostavuje stena a nejestvuju pravidlá, ktoré určuju šťastie. Tuná jestvuje možnosť pestovania vlastného, ale zároveň dotýkania a spájania sa s rozličným.

Musím však uznať, že vo mne nejestvuje nevýhnutnosť oslavovat' si city v chráme Bohom. Oslavujem silu, ktorá mi zatiaľ zostala tajomstvom vlastnej duše. Oslavujem dobrotu a krásu, ktorú spoznávam a nevedome odhaľujem...Oslavujem chrám v sebe, vybudovaný vierou, že dotýkanie sa s rozličným a uctievanie sa dobrého bude pokladom chrámu duše každého človeka...

ANNA BARTOŠ
Radio 021 Novi Sad

Pg.1 →

Dodir

I uveriš se da čudni su putevi gospodnji. Mnogo ih je, pa ni pretpostaviti ne možeš kuda će te odvesti sledeći. Koga ćeš sresti, zavoleti. Divno je neznanje o sledećem trenutku.

I uzmeš svoj kofer od slobode, dobrih želja, radoznalosti, iskustva, ljubavi, pažnje i snova, postaneš veći putnik. Pa u atlas sveta ucrtaš svoju mapu. I jednog dana staneš zadivljen pred njom. Koliko mesta, ljudi i puteva! A svaki stari daje šansu novom!

Onda, krenimo prijatelju moj, jer "nedaleko odavde, ako idem bos, u srcu nosim gnezdo, slobodno mesto, izvan vidokruga, nova zagonetka, insert iz života, nedaleko odavde, krivudavom ulicom, nadohvat ruke, idemo u susret."

DANIJELA LUBARDA
Novi Sad School of Journalism

Do, learn, like

Pg.1 →

Razglednica iz bliske budućnosti

Gotovo nehumani soliteri, nalik na betonske mravinjake, stoje rasuti po celoj istočnoj Evropi kao spomenik zajedničkoj prošlosti koje se postkomunističke zemlje neće lako osloboditi. Dok prolazim kroz Arad, prisećam se reči nekog pisca koji je jedinstven mentalitet istočnoevropskih zemalja nazvao nezamenljivim jer bez njega, takav kakav je, Evropa bi bila duhovno osakaćena. Verovatno je u pravu, ali ipak mislim da duh slabo uspeva na mestima ispunjenim socijalnom bedom, represijom i ratovima.

S nadom da neću zvučati previše pretenciozno, čini mi se da taman negde na kraju poslednjeg vagona poslednjeg voza za Evropu, nakon deset izrazito klaustrofobičnih godina, nalaze se Srbija i Crna Gora koje ne mogu sebi dozvoliti luksuz da ne iskoriste iskustva zemalja kao što je Rumunija, tj. iskustva prve faze približavanja mrskom kapitalizmu. Mada treba biti obazriv sa tradicijom, interesantno je pri kraju spomenuti već opšte poznatu frazu da su Rumunija i Srbija dve susedne zemlje koje nikad nisu ratovale (što je prava retkost u svetu). No, sigurno da makar i za površan opis jedne države kao što je Rumunija treba mnogo više prostora od ovih nekoliko redova, pogotovo ako želite da skrenete pažnju na njena zaista neiscrpna prirodna bogatstva. U tom kontekstu, ova minijatura "on the road" priča ne predstavlja ništa drugo do šarenu razglednicu.

MIROSLAV PAJIĆ
Novi Sad School of Journalism



Abandoned Children's World

A defeated part of the world, a world full of loneliness - this is the world of the abandoned children. Their parents abandoned them and they are condemned to spend their childhoods in orphanages. The tragically thing is that a crueler world is waiting for them outside. They are condemned by the destiny, so that most of them do not know what happiness really is. Don't they have the same right to live peacefully under the protection of their parents, as we all have?

In Sebiş there is an orphanage, where nine children are waiting to be adopted. They are waiting to find the affection in the souls of their future adoptive parents, the affection that they did not receive from their biological parents. I can not imagine how could they leave innocent children in an orphanage, for somebody else to take care of them?

LAURA BRIHAN
Centre for Journalism Sebiş

→ Pg. 4